

IOAN DURA

DIALOG, TOLERANȚĂ, LIBERTATE

Configurații ale religiei
în tranziția de la secularizare la pluralizare

Presa Universitară Clujeană

IOAN DURA

•

DIALOG, TOLERANȚĂ, LIBERTATE

**Configurații ale religiei
în tranziția de la secularizare la pluralizare**

IOAN DURA

DIALOG, TOLERANȚĂ, LIBERTATE

**Configurații ale religiei
în tranziția de la secularizare la pluralizare**

PRESA UNIVERSITARĂ CLUJEANĂ

2022

Referenți științifici:

Prof. univ. dr. Nicu Gavriluță

CS II dr. hab. Mihaela Gligor

ISBN 978-606-37-1379-8

**© 2022 Autorul volumului. Toate drepturile rezervate.
Reproducerea integrală sau parțială a textului, prin orice mijloace, fără acordul autorului, este interzisă și se pedepsește conform legii.**

**Universitatea Babeș-Bolyai
Presa Universitară Clujeană
Director: Codruța Săcelean
Str. Hasdeu nr. 51
400371 Cluj-Napoca, România
Tel./fax: (+40)-264-597.401
E-mail: editura@ubbcluj.ro
<http://www.editura.ubbcluj.ro/>**

INTRODUCERE

Religia, ca fenomen structural al experienței omului, intră în dinamica tranziției societății de la tipare vechi la altele noi. Peter L. Berger, în studiul *Toward a New Paradigm for Religion in a Pluralist Age*, a făcut o afirmație care prefătează noua realitate a religiosului în societatea contemporană: “Nu trăim într-o epocă seculară, ci în una pluralistă. O mare provocare pentru religie, dar una diferită de cea a secularității. În lumea de azi, religia este experimentată nu ca situându-se în conflict cu modernitatea, ci ca interacționând cu ea.”¹ Această remarcă a constituit motivul prezentei cărți: decriptarea și înțelegerea acestei metamorfoze a religiei în tranziția de la secularizare la realitatea pluralizării.

Insuficient abordată în spațiul teologic românesc, care rămâne oarecum cantonat în dezbaterele apologetice ale statutului religiei în secularizare, problematica pluralizării religioase solicită analize complexe, dat fiind faptul că implică o serie de factori (politici, sociali, culturali, economici), care se condiționează reciproc în conlocuirea cu religiosul în același cadru societal. În fond, transformările “postmoderne” din planul cultural, în mod special occidental, a reasezat religia în spațiul public, contrar tezei secularizării, conform căreia religia urma să fie eliminată. Acest fapt a determinat reconfigurări sistematice ale relației dintre religie și societate în noi valențe semnificative.

Analiza mea nu pretinde o abordare exhaustivă a acestui parcurs al religiei de la *secularizare* la *pluralizare*, ci indică spre necesitatea înțelegerii acestei realități religioase contemporane, indiferent din ce perspectivă identitară este privită. Cele cinci capitole ale cărții explorează sintetic cadrul general al acestei tranziții, sistematizând analitic și descriptiv fenomenul globalizării, dialectica

¹ Peter L. BERGER, “Toward a New Paradigm for Religion in a Pluralist Age”, în Anna KÖRS, Wolfram WEISSE and Jean-Paul WILLAIME (eds.), *Religious Diversity and Interreligious Dialogue* (Springer, 2020), 22.

secularizare – desecularizare, dimensiunile toleranței și libertății religioase, ca într-un final să fie evidențiate valențele dialogului interreligios.

Lumea de astăzi este un spațiu *comun* al relaționării pe toate planurile. Identitățile religioase sunt antrenate în ritmul fluid al interdependenței. Depinde de fiecare religie sau comunitate religioasă dacă transformă granițele proprii în ziduri imposibil de depășit sau dacă se angajează, asumat și edificator, în deschiderea spre alteritate, fără restructurarea propriei identități. Izolarea nu este o soluție, întrucât duce inevitabil la atitudini refractare și fundamentaliste. Contextul pluralității devine, astfel, o pertinentă reflecție asupra condiției de *cine* suntem în ordine religioasă.

*Constanța,
Decembrie 2021*

Cuprins

INTRODUCERE	5
I. GLOBALIZAREA ȘI PLURALISMUL RELIGIOS	7
1.1. Globalizarea – un fenomen multilateral	7
1.2. Dialectica <i>local-universal</i> în cultura globală emergentă	11
1.3. Granițe: de-localizarea și re-localizarea culturilor religioase	17
1.4. Diversitate și pluralism religios – cadre conceptuale	25
1.5. Pluralism, exclusivism, inclusivism – dimensiuni atitudinale	35
1.6. Societate și pluralism religios – construcții politico-democratice	42
II. SECULARIZARE ȘI DESECULARIZARE: CONDIȚII ALE RELIGIEI ÎN SOCIETATEA OCCIDENTALĂ	49
2.1. Secular, secularizare – abordări critice la José Casanova	50
2.2. Teoriile secularizării	56
2.3. Desecularizarea lumii în gândirea lui Peter L. Berger	58
2.4. Configurațiile secularismului în societatea pluralistă după Charles Taylor	66
2.5. Relația Stat – Religie: separare, neutralitate, laicitate	70
III. TOLERANȚA RELIGIOASĂ	83
3.1. Tolerare și toleranță	84
3.2. Toleranța – metamorfoze ale unui concept multilateral	95
3.3. Toleranța în logica politicilor democratice	101
3.4. Valențele toleranței religioase	106
IV. LIBERTATEA RELIGIOASĂ	117
4.1. Libertatea religioasă în registrul drepturilor umane. Actele normative internaționale	118
4.2. Libertatea religioasă – semnificații în Occident și Orient	131
4.3. Libertatea religioasă – un drept natural	135
4.4. Reflecții asupra libertății religioase la Tertulian	141
4.4.1. Contextul plurireligios contemporan lui Tertulian	141
4.4.2. Libertatea religioasă - <i>humani iuris</i> (dreptul omului) și <i>naturalis potestatis</i> (puterea naturală)	148
V. DIALOGUL INTERRELIGIOS – DE LA DIVERGENȚĂ LA CONVERGENȚĂ	159
5.1. Condiții pentru un dialog interreligios constructiv	160
5.2. Decalogul dialogului interreligios în formularea lui Leonard Swidler	167

5.3. Premise etice ale dialogului interreligios	173
În loc de CONCLUZII: Fundamentalismul religios solicită un răspuns...	179
BIBLIOGRAFIE	189

Ioan Dura este lector universitar în cadrul Facultății de Teologie, Universitatea "Ovidius" din Constanța, unde predă disciplina "Istoria și Filosofia Religiilor". Publicațiile sale (cărți, studii, articole) explorează următoarele teme: filosofie indiană (Advaita-Vedanta), dialog interreligios, teologie creștină, toleranță religioasă, relația dintre religie și societatea contemporană. Este membru al mai multor asociații academice internaționale (British Society for the Philosophy of Religion, European Academy of Religion, The Society of Christian Philosophers) și membru în corpul editorial al unor prestigioase reviste științifice ("European Journal for Science and Theology", "Philosophia: International Journal of Philosophy", "Romanian Journal of Indian Studies", "Habibia Islamicus. The International Journal of Arabic and Islamic Research"). De asemenea, este coordonatorul Forumului de Istoria și Filosofia Religiilor – UOC (www.cifracademic.wixsite.com/ovidius) și organizatorul seriei de conferințe și seminarii internaționale "Religion, Knowledge, Society" (www.conferencerks.wixsite.com/academic).

ISBN: 978-606-37-1379-8

Pe copertă: Red Abstract by Steve Johnson